
**FINANS
DANMARK**

28. november 2024

Trods en stærk samfundsøkonomi er danskerne stadig bekymrede

De danske husholdninger har i de seneste år oplevet betydelige stød til deres privatøkonomi og tryghedsfølelse. Med krig i Europa, tocifret inflationstakt for første gang i en generation og de største rentestigninger i mange år har det været en særdeles turbulent tid – især når nu den kommer efter en lang periode med stabil økonomisk udvikling, lav inflation og meget lave renter.

Selv om inflationen nu er tilbage i et normalt leje omkring 2 pct., renterne er på vej nedad igen, og mange er blevet kompenseret med betydelige lønstigninger, er der fortsat en del danskere, hvis privatøkonomi langt fra er genoprettet til samme niveau som i 2021. Det gælder ikke mindst familier med store lån med variabel rente samt pensionister og andre familier på overførselsindkomster.

De store stød til såvel danskernes privatøkonomi som til deres tryghedsfølelse er også baggrunden for, at vi i 2022 oplevede det største dyk i forbrugertilliden i flere generationer. Et dyk, der til at begynde med var forholdsvist ens på tværs af de danske familier uanset deres økonomiske situation, beskæftigelse mv., mens den efterfølgende genopretning i forbrugertilliden har været mere forskelligartet alt afhængigt af, i hvilken grad familier har været eksponeret mod de udefrakommende økonomiske stød, og i hvor høj grad de efterfølgende har oplevet en kompenserende stigning i indkomsten.

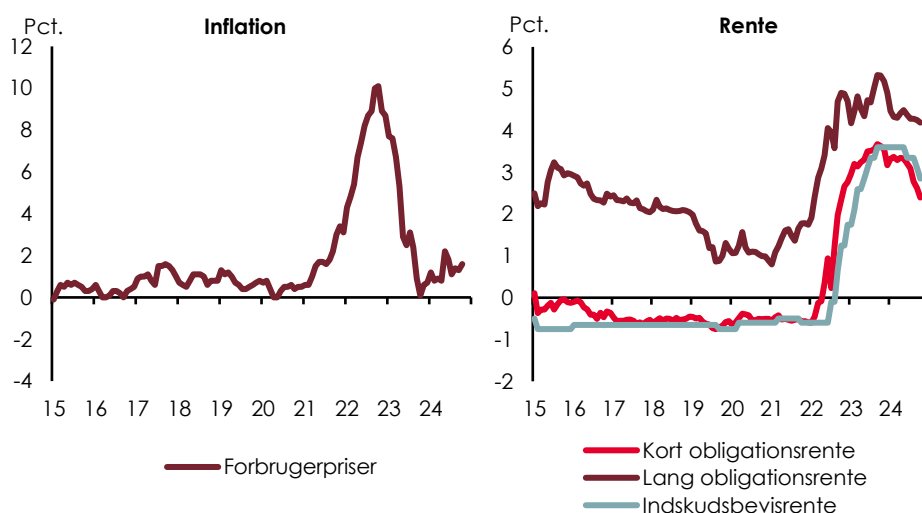
Mange danskere er i dag fortsat bekymrede, og deres tillid til økonomien er lav. En del af det skyldes givetvis, at de ikke helt er kommet sig oven på chokket, der har rystet deres og Danmarks økonomi; men en stor del skyldes også en bekymring for situationen i USA og Ukraine, der fortsat er meget usikker, og hvis konsekvenser kan være svære at overskue.

Store stød til økonomien og trygheden

Vi har over de seneste tre år oplevet nogle voldsomme stød til dansk økonomi såvel som til danskernes månedlige husholdningsbudgetter og deres tro på fremtiden. Startende tilbage i vinteren 2022 steg energi- og forbrugerpriser langt hurtigere og kraftigere end set i nyere tid, hvilket udløste de største rentestigninger i Den Europæiske Centralbanks (ECB's) historie, som Nationalbanken fulgte i Danmark, jf. figur 1 (højre). Samtidig er vi nu i en situation med krig i Europa og generelt stor geopolitisk usikkerhed og utryghed.

Det har givet anledning til bekymring for stort set alle danskere, der over en bred kam har kunnet mærke det på pengepungen. Når chokket for mange har været voldsomt, skyldes det ikke mindst, at det kommer efter en lang periode med stabil økonomisk udvikling, lav inflation, meget lave renter, og hvor krig var noget, der foregik langt væk fra Danmark.

Figur 1. Inflationen er normaliseret og renterne ser ud til at have toppet

Note: I figuren til højre indgår indskudsbevisrenten, som er Nationalbankens pengepolitiske rente, mens den lange obligationsrente dækker 30-årige, fastforrentede, konverterbare obligationer, og den korte obligationsrente består af inkonverterbare, stående obligationer med resterende løbetid på under to år.

Kilde: Danmarks Statistik og Finans Danmark

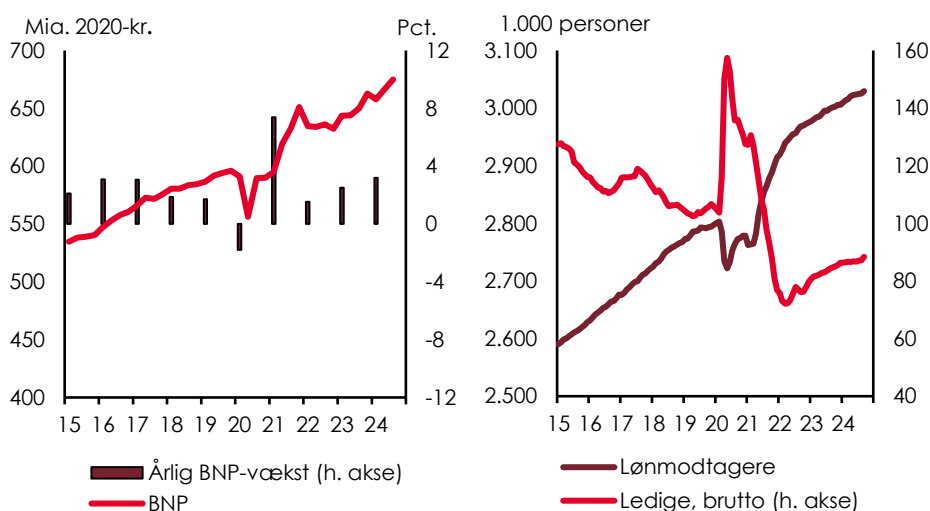
Sidenhen er der kommet rimelig godt styr på den økonomiske situation. De høje renter har været med til at dæmpe inflationen, der er faldet tilbage til et normalt niveau omkring 2 pct. Mod slutningen af 2023 toppede renterne derfor og bevægede sig nedad igen, og markedsaktørerne forventer fortsat flere rentenedsættelser i den nærmeste fremtid. Til gengæld er det stadig meget usikkert, hvordan krigen i Ukraine, konflikten i Mellemøsten og spændingerne mellem Kina og USA vil udvikle sig – ikke mindst i lyset af resultatet af det amerikanske præsidentvalg.

Dansk økonomi står fortsat stærkt

På trods af de store stød til økonomien, de højere renter og de geopolitiske spændinger har dansk økonomi grundlæggende oplevet pæn fremgang, især på arbejdsmarkedet, jf. figur 2. Siden begyndelsen af 2022 er beskæftigelsen steget med godt 100.000 personer, svarende til en stigning på knap 4 pct., jf. figur 2 (højre). Ledigheden faldt frem til begyndelsen af 2022 og har sidenhen kun vist en svagt stigende tendens, så niveauet fortsat er lavt.

Figur 2. God fremgang i den danske økonomi og på arbejdsmarkedet

Note: Figuren til venstre viser den årlige realvækst i BNP samt BNP i niveau i mængder (kædede værdier, 2020-kr.).

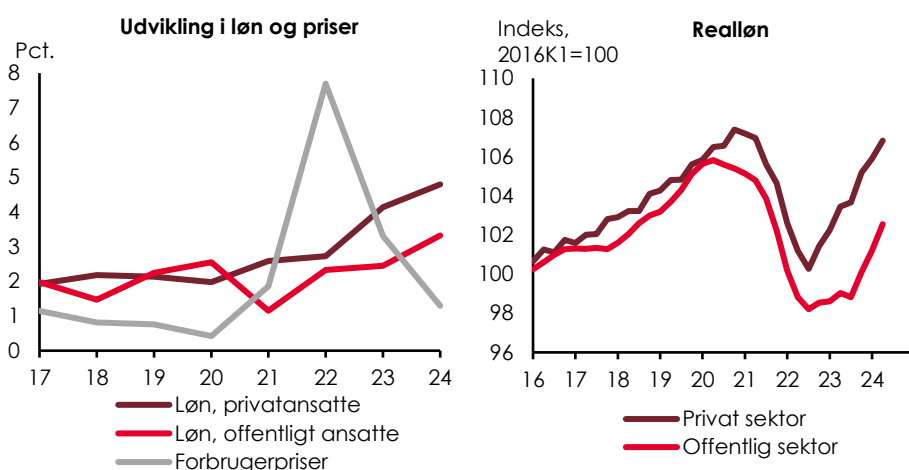
Kilde: Danmarks Statistik

Det stærke arbejdsmarked og de voldsomme prisstigninger har medvirket til, at lønningerne er steget relativt kraftigt i de seneste år, jf. figur 3 (venstre). De store prisstigninger i 2022 og 2023 udhulede således kun midlertidigt de danske lønmodtageres købekraft – hvilket også betegnes som et fald i den såkaldte realløn, jf. figur 3 (højre). Med de stigende nominelle lønninger siden 2023 er reallønnen kommet stærkt tilbage og nærmer sig nu niveauet fra før, inflationen tog fart i 2022.

Lønstigningerne har været højest blandt ansatte i den private sektor, hvor den gennemsnitlige realløn blev genoprettet allerede i sommeren 2024. For de offentligt ansatte er der dog fortsat et vist efterslæb,¹ og for modtagere af overførselsindkomster er genoprettningen endnu mere træg, da disse reguleres på baggrund af den observerede løn- og prisudvikling, hvilket medfører forsinkelser på 1-2 år.

¹ En af forklaringerne på, hvorfor lønstigningerne blandt de offentligt ansatte har haltet efter de privatansattes, er, at overenskomsterne i de to sektorer er indgået på forskellige tidspunkter. Løndannelsen i den offentlige sektor er desuden mere træg end i den private sektor, hvor lønforhandlingerne sker hyppigere og i højere grad kan tilpasses de aktuelle økonomiske forhold, mens de offentlige overenskomster ofte fastlægges over længere perioder. Den relativt store forskel på lønstigningstakten for hhv. de privat og offentligt ansatte i 2021 skyldes blandt andet, at reguleringsordningen isoleret set medførte en negativ regulering af de offentlige lønninger.

Figur 3. Det store reallønstab er ved at være genoprettet

Note: Figuren til venstre viser den årlige lønstigningstakt (nominelt) opdelt på sektorer samt den årlige vækst i inflationen målt ved forbrugerprisindekset. Figuren til højre viser udviklingen i reallønnen opgjort ved et tre-kvartalers glidende gennemsnit af det standardberegnete lønindeks deflateret med forbrugerprisindekset. Seneste observation er 2. kvartal 2024.

Kilde: Danmarks Statistik

Nogle danskere kæmper stadig med de højere renter og priser

Der er stor forskel på, hvordan forskellige danskere økonomi har været ramt af de seneste års store udsving. På trods af genopretningen af danskernes realløn under ét og det fortsat stærke arbejdsmarked oplever mange danskere stadigvæk, at de er mere pressede i dag, end de var tidligere.

Ser vi på en gennemsnitlig parfamilie med børn, har prisstigningerne siden 2021 medført en merregning på ca. 3.900 kr. om måneden i 2022 og yderligere knap 800 kr. i 2023 (sammenlignet med 2021). I samme periode fulgte løn- og øvrige indkomststigninger svarende til en merindkomst på 1.000 kr. om måneden i 2022 og yderligere 3.400 kr. i 2023 (efter skat og rentefradrag).² Selv om de store prisstigninger primært ramte i 2022, og indkomststigningerne først for alvor kom i 2023, var de to altså tæt på at opveje hinanden for en gennemsnitlig børnefamilie ved udgangen af 2023.³

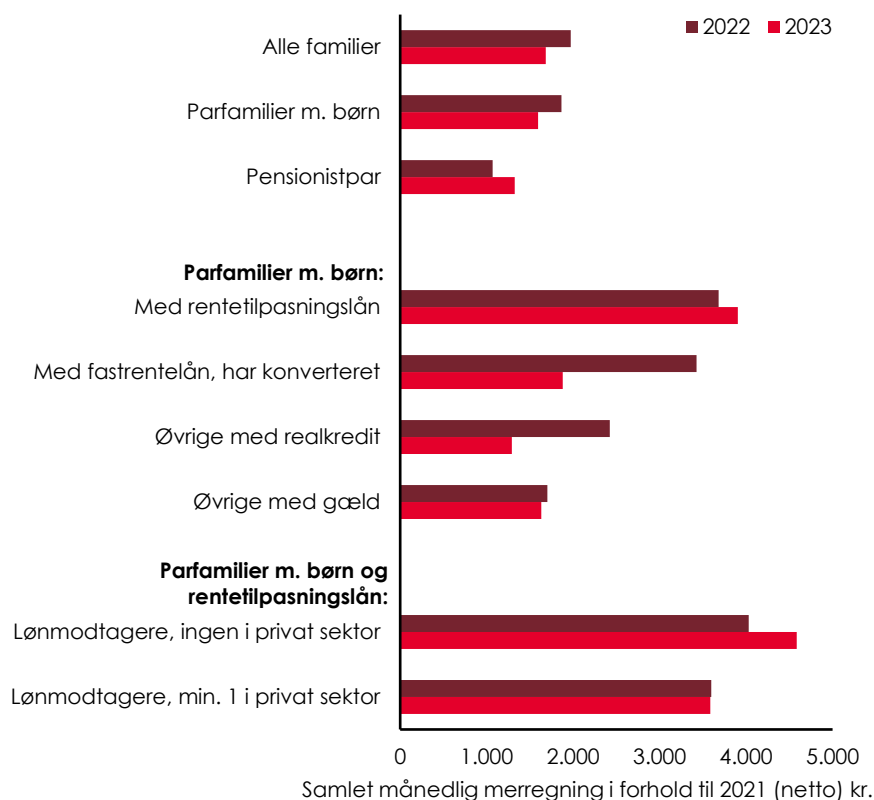
Oven i dette kom rentestigningerne, hvilket for en gennemsnitlig parfamilie med børn løb op i øgede renteudgifter på 300 kr. om måneden i 2022 og 1.900 kr. i 2023. Lægger vi højere priser og renteudgifter sammen og samtidig tager højde for den højere løn, var der i alt 1.900 kr. mindre at gøre godt med for en gennemsnitlig børnefamilie i 2022 og 1.600 kr. mindre i 2023 sammenlignet med 2021, jf. figur 4 (øverst).

² Datagrundlaget og beregningen af de enkelte danske familiers meromkostninger, forbrug, indkomst og renteudgifter er beskrevet i boks 1 nederst.

³ Her ser vi på danskernes samlede indkomststigninger (efter skat), hvilket for mange inkluderer andet og mere end normale lønstigninger. Nogle kan have taget ekstra arbejde som reaktion på de højere udgifter, og en del har fået højere renter på indestående i banken samt et højere rentefradrag som følge af større renteudgifter.

Figur 4. Store forskelle i hvor hårdt højere renter og priser har ramt familier

Note: Figuren viser den samlede månedlige merregning (netto) for danske familier alt afhængigt af deres familie-, job- og gældssituation i hhv. 2022 og 2023 sammenlignet med 2021. Den månedlige merregning er defineret som ændringen i deres indkomst efter skat fratrukket familiens meromkostninger som følge af inflation og ekstra renteudgifter. Se boks 1 for nærmere beregningsdetaljer.
Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og egne beregninger

Værre gik det dog for familier, der sad med en stor gæld med variabel rente. For en gennemsnitlig børnefamilie med realkreditlån med rentetilpasning kom der oven i prisstigningerne en rentestigning frem til udgangen af 2023 på godt 4.200 kr. om måneden, når vi sammenligner med 2021 – om end afdraget samtidig faldt for dem, der afdrager på deres realkreditlån.⁴ For disse familier lød den samlede merregning således på 3.700 kr. i 2022 og 3.900 kr. i 2023, når vi samtidig tager højde for deres indkomststigninger og højere rentefradrag, jf. figur 4 (i midten).

De højere renter gav derimod ikke anledning til øgede renteudgifter for familier med fastforrentede realkreditlån. I stedet fik de mulighed for at nedbringe restgælden ved at omlægge deres lån. Ganske mange familier benyttede sig af dette, særligt i 2022. For dem steg renten også mærkbart i 2022 i forbindelse med omlægningen, men da hovedparten omlagde til enten fastforrentede lån eller

⁴ Der er stor forskel på, hvordan familier påvirkes på deres løbende indkomst efter faste udgifter til renter og afdrag mv., alt afhængigt af typen af realkreditlån. Effekten på afdrag er nærmere beskrevet i Finans Danmark, [Danskernes økonomi efter de seneste års stigninger i renter og priser](#), 2023.

rentetilpasningslån med længere rentebinding, ændrede deres rente sig ikke meget i 2023. Til gengæld for den højere rente fik de en kursgevinst på lidt over 400.000 kr. i gennemsnit.

Som beskrevet ovenfor, er genopretningen af reallønnen også sket i forskellige tempi alt afhængigt af familiernes beskæftigelsessituation. For parfamilier, hvor begge var offentligt ansatte i 2021, er genopretningen sket lidt langsommere end for familier, hvor en eller begge voksne var privatansatte, jf. figur 4 (nederst). I parfamilier med rentetilpasningslån, hvor begge var offentligt ansatte, steg mærrægingen i 2023 sammenlignet med 2022, mens den var stort set uændret i 2023 for familier, hvor mindst én person var ansat i det private, netop som følge af højere lønstigninger.

Langsomst er genopretningen sket for familier, der i høj grad er på offentlige overførsler. Det gælder f.eks. pensionister, der som en af få større grupper fik en større samlet mærræging i 2023 end i 2022, jf. figur 4 (øverst).

Renterne er begyndt at falde igen

Sidenhen er renterne begyndt at falde igen. I begyndelsen af 2024 så vi først et fald i de lange renter samt i de tre- og femårige renter på rentetilpasningslån, mens de store fald i de korte obligationsrenter (F1- og F-kort) især indtraf i løbet af sommeren og efteråret, jf. figur 5.

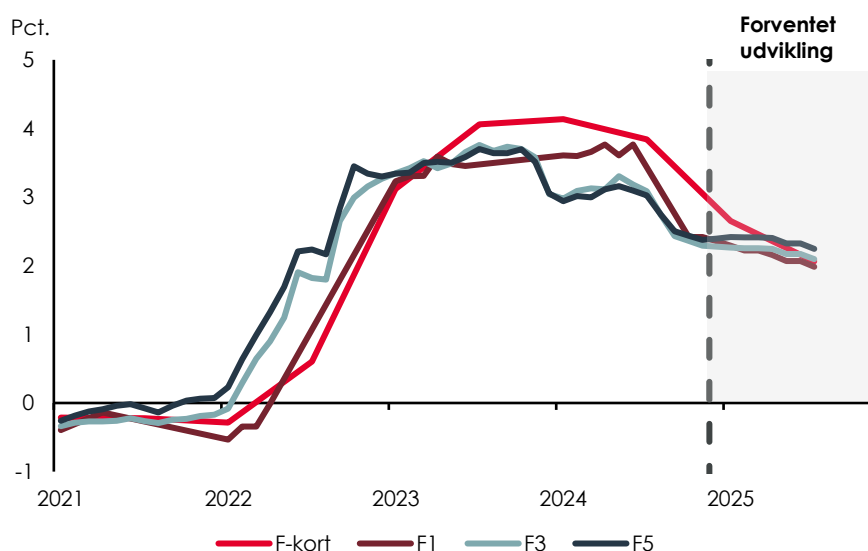
De korte renter faldt i takt med, at ECB (og Nationalbanken) begyndte at sætte renten ned og indikere, at rentenedsættelserne ville fortsætte i den kommende tid. For eksempel lød renten på et F-kort lån på 4,1 pct. ved refinansieringsrunden omkring årsskiftet 2023/24, mens den var faldet til 3,9 pct. ved refinansieringen i sommer. Til den kommende refinansiering ved årsskiftet 2024/25 forventes renten at være faldet til omkring 2,7 pct., hvorefter den forventes at falde yderligere frem imod næste sommer.⁵ Det er mere usikkert, hvor meget renten vil falde i løbet af foråret 2025, ikke mindst efter præsidentvalget i USA.

---

⁵ Her ser vi på gennemsnittet af de danske realkreditinstitutters renteforventninger medio november 2024. Der er betydelig usikkerhed og dermed uenighed om, hvor meget renterne vil falde yderligere efter nytår og frem imod næste sommer.

Figur 5. Realkreditrenterne har toppet og er nu på vej ned igen

Note: Figuren viser den historiske samt den forventede udvikling i realkreditrenter. Renten for F-kort er beregnet på baggrund af opgjorte tal fra Nationalbanken. Den forventede renteutvikling er beregnet som et gennemsnit af prognoser fra de fire realkreditinstitutter. For F-kort viser figuren kun renter fra juli og januar, hvor obligationerne får ny rente (de mellemliggende datapunkter er lineært interpoleret).

Kilde: Nordea Analytics, Danmarks Nationalbank samt prognoser fra de tre realkreditinstitutter Realkredit Danmark, Nordea Kredit og Totalkredit/Nykredit

Hvis renterne falder som forventet, vil de tidligere nævnte merudgifter til renter for en typisk børnefamilie med rentetilpasningslån på 4.200 kr. i 2023 (sammenlignet med 2021) mindskes til lidt under 3.000 kr. i begyndelsen af 2025 og til 1.600-2.300 kr. i andet halvår af 2025.⁶ Mod udgangen af 2025 kan vi altså være i en situation, hvor de ekstra renteudgifter vil være halveret sammenlignet med, hvad de var på toppen i 2023.

Tilsvarende hvad vi så, da renterne steg i 2022 og 2023, vil de faldende obligationsrenter også ramme de danske boligejere med forskellige grader af forsinkelse og omfang.⁷ Hurtigst vil det gå for dem med kortrentelån (F1 og F-kort) som forklaret ovenfor, mens mange med længere rentebinding først vil få gavn af de lavere renter senere. Til gengæld nyder nogle familier med længere rentebinding stadig godt af de lave renter, vi så før stigningerne i 2022 og 2023, og mange af dem vil faktisk opleve en rentestigning næste gang, deres lån skal refinansieres.

⁶ Hvad angår renteudgifterne i andet halvår af 2025, har vi lagt spændet mellem renteforventningerne for medio 2025 fra de tre realkreditinstitutter til grund; Realkredit Danmark, Nordea Kredit og Totalkredit/Nykredit.

⁷ Jf. Finans Danmark, [Danskernes økonomi efter de seneste års stigninger i renter og priser](#), 2023, figur 7.

Med den samlede beholdning af realkreditlån med variabel rente, som danske boligejere havde ved udgangen af 2023 – svarende til ca. halvdelen af alle realkreditlån – finder vi, at ca. 46 pct. vil have oplevet et rentefald ved udgangen af 2024, og ca. 51 pct. vil have oplevet et rentefald ved udgangen af 2025.⁸

Lægger vi oven i de faldende renter, at prisstigningerne synes at være tilbage på et normalt niveau, og der stadigvæk gives pæne lønstigninger, skønnes den månedlige købekraft for en gennemsnitlig børnefamilie og flertallet af børnefamilier at være fuldt genoprettet inden udgangen af 2024.

Med de rentefald, der forventes på nuværende tidspunkt, går det også hurtigt i den rigtige retning for børnefamilier med rentetilpasningslån. Det er dog tvivlsomt, om deres købekraft vil være fuldt genoprettet (efter renteudgifter) ved udgangen af 2025 – usikkerheden om lønninger og især renter er således betydelig. Noget tilsvarende gælder for mange familier på overførselsindkomster, da deres indkomster endnu ikke har set samme stigninger, som vi har set for familier på arbejdsmarkedet.

Der er og vil altså fortsat være betydelige forskelle på, hvor hårdt familier er ramt på pengepungen, alt afhængigt af deres gælds-, løn- og jobsituation.

Presset letter på de fleste familiers økonomi

At der er væsentlige forskelle på, hvordan familiernes økonomi er ramt, bekræftes, når vi spørger dem, hvordan de ser deres privatøkonomi i dag sammenlignet med situationen tilbage i 2021: Presset er samlet set ved at lette efter et par svære år, om end vi stadig er et godt stykke fra situationen i 2021, jf. figur 6. Konkret svarede ca. 5 pct., at de havde en presset økonomi tilbage i 2021, hvilket steg til hele 20 pct. i 2022, hvorefter det faldt til 15 pct. i 2023 og nu til 11 pct. i 2024. Selv om det overordnet går i den rigtige retning, er der altså stadigvæk familier, som er hårdt ramt på deres økonomi.

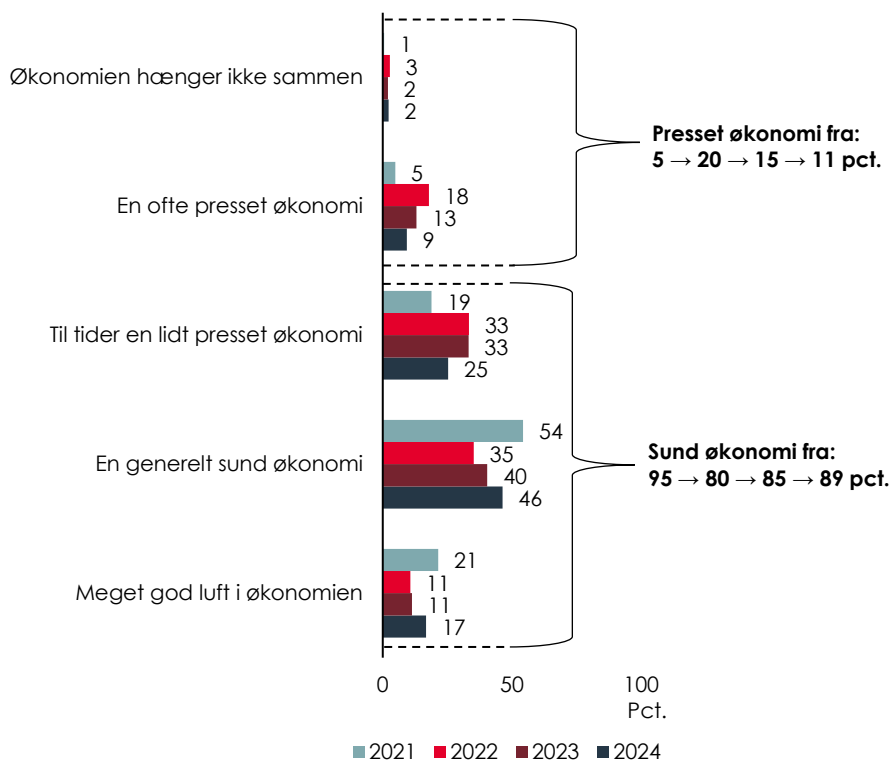
⁸ Andelene er baseret på registerdata for eksisterende realkreditlån ved udgangen af 2023, jf. beregningsmetoden beskrevet i boks 4 i Finans Danmark, [Hvor hårdt rammer de højere priser og renter danske familiers økonomi?](#), 2022.

Når så relativt mange lån får ny og lavere rente allerede første år (2024), hvorefter denne andel ikke flytter sig særligt meget i det efterfølgende år (2025), skyldes det, at relativt mange lån (ca. 40 pct. af alle rentetilpasningslån) er med femårig rentebinding. Disse lån forventes dermed ikke at opleve rentefald før efter 2026.

Figur 6. Danskerne oplever, at presset på deres økonomi er ved at lette

Note: Figuren viser fordelingen af, hvordan danskerne så deres økonomi hhv. i) for tre år siden, før de kraftige prisstigninger indtraf, ii) for to år siden, da pris- og rentestigninger (samt energipriser) var på deres højeste, iii) sidste år, hvor priser og renter var høje, men energipriser var faldet, iii) samt i dag, hvor renterne falder, og inflationen igen er nede på et normalt niveau.

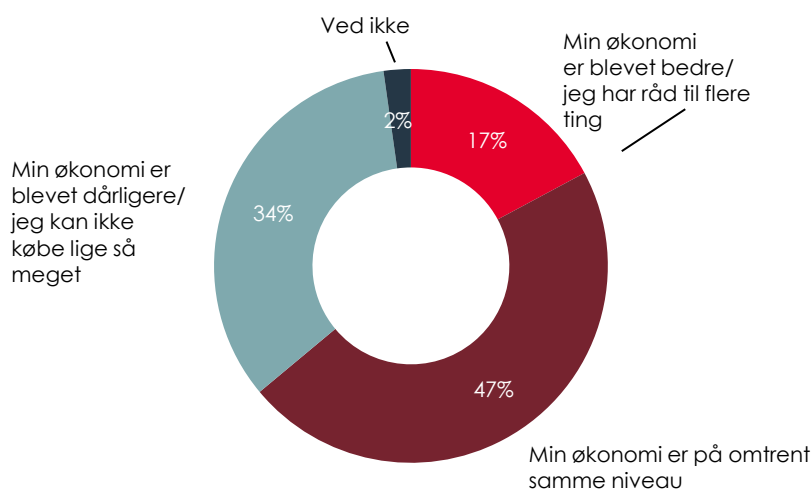
Kilde: Spørgeundersøgelse foretaget af Epinion med lidt over 1.000 respondenter i 4. kvartal 2024 samt 4. kvartal 2023

Spørger vi mere konkret ind til, om danskerne oplever, at deres købekraft er genoprettet, svarer ca. en tredjedel, at de ikke har økonomi til at købe nær så meget i dag, som de havde for tre år siden, mens ca. halvdelen svarer, at deres økonomi er omtrent genoprettet. Hver sjette svarer, at de kan købe mere i dag, end de kunne tidligere, jf. figur 7.

Som vi også fandt indikationer på i sidste afsnit, er der dog betydelig forskel på disse andele alt afhængigt af, hvilke familietyper vi spørger. Særligt svarer mange unge, at de har klaret sig ganske godt igennem, mens mange ældre over 60 år svarer, at deres økonomi fortsat har det værre end for tre år siden, jf. figur 8. Det positive skift blandt unge kan skyldes, at forholdsvis mange har oplevet større skift i deres job- og indkomstsituation – en del kan f.eks. have været studerende for tre år siden og er nu i arbejde. Omvendt er mange ældre over 60 år på overførselsindkomster, der endnu ikke er steget i samme omfang som lønningerne.

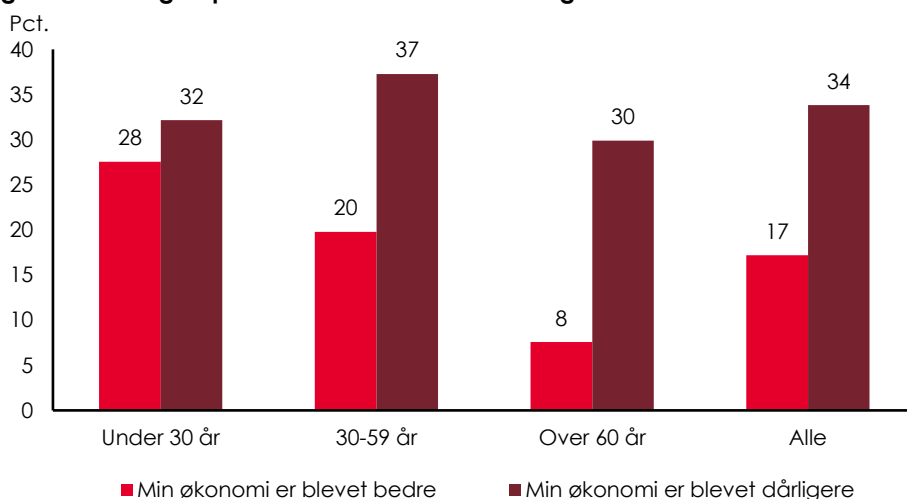
Figur 7. Flertallet af danskere oplever, at deres købekraft er genoprettet

Note: Figuren viser fordelingen af respondenternes besvarelser på spørgsmålet "Hvordan vil du karakterisere din økonomi i dag sammenlignet med din økonomi for tre år siden, før priserne og renterne begyndte at stige kraftigt?"

Kilde: Spørgeundersøgelse foretaget af Epinion med lidt over 1.000 respondenter i 4. kvartal 2024

Figur 8. Især unge oplever en bedre økonomi i dag end for tre år siden

Note: Figuren viser andelen af danskere, der til spørgsmålet "Hvordan vil du beskrive din nuværende økonomi i forhold til for tre år siden?" har svaret, at deres økonomi er blevet enten dårligere eller bedre. Dette vises for alle danskere (til højre) samt for danskere i forskellige aldersgrupper.

Kilde: Spørgeundersøgelse foretaget af Epinion med lidt over 1.000 respondenter i 4. kvartal 2024

De store udsving skaber fortsat usikkerhed og tilbageholdenhed

De seneste års kraftige stød til danskernes økonomi har skabt og skaber fortsat usikkerhed og tilbageholdenhed blandt danskerne. Forbrugertilliden, der er et hyppigt anvendt mål for danskernes tillid til deres egen og Danmarks økonomi (jf. boks 2), faldt til et historisk lavt niveau i 2022 – betydeligt lavere end både dykket omkring finanskrisen i 2008, jf. figur 9, og energikriserne i 1970'erne. Samtidig så vi et dyk i danskernes forbrug, selv når vi tager højde for, at det private forbrug i året før var unormalt højt som følge af genåbningen af samfundet efter coronakrisen, jf. figur 10.

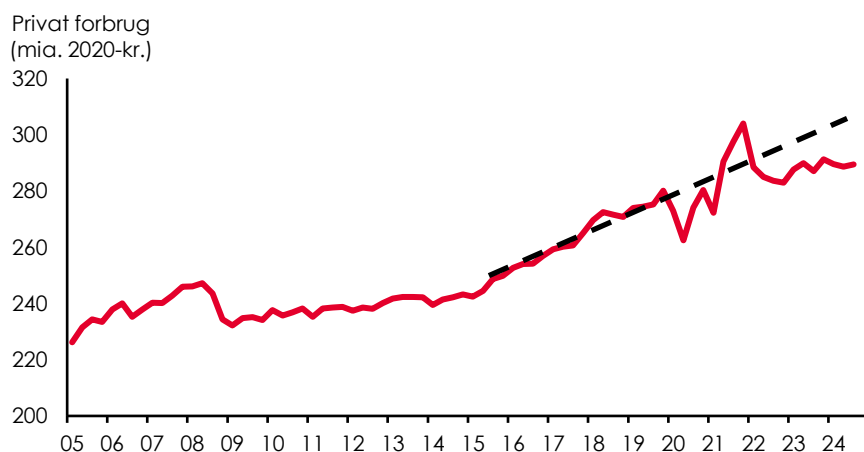

Figur 9. Forbrugertilliden er ikke tilbage på normalt niveau efter historisk dyk

Note: Figuren viser forbrugertillidsindikatoren, inflationen opgjort ved den årlige vækst i forbrugerpriserne og den lange obligationsrente (30 år).
Kilde: Danmarks Statistik

Figur 10. Det private forbrug dykkede i 2022 og ligger stadig til den lave side

Note: Figuren viser det private forbrug i mængder (kædede værdier, 2020-kr.). Den stiplede linje angiver, hvordan udviklingen kunne have set ud, hvis den var fortsat i samme takt som under det økonomiske opsving i årene op til coronakrisen i 2019.
Kilde: Danmarks Statistik

Sidenhen er både forbrugertilliden og det private forbrug steget igen, om end forbrugertilliden er langt fra niveauet tilbage i 2021. Faktisk er forbrugertilliden nu på niveau med, hvad vi så under tidligere meget usikre tider som finanskrisen og den første coronanedlukning i 2020. Det private forbrug har ligeledes rettet sig i de seneste kvartaler, men ligger også fortsat til den lave side.

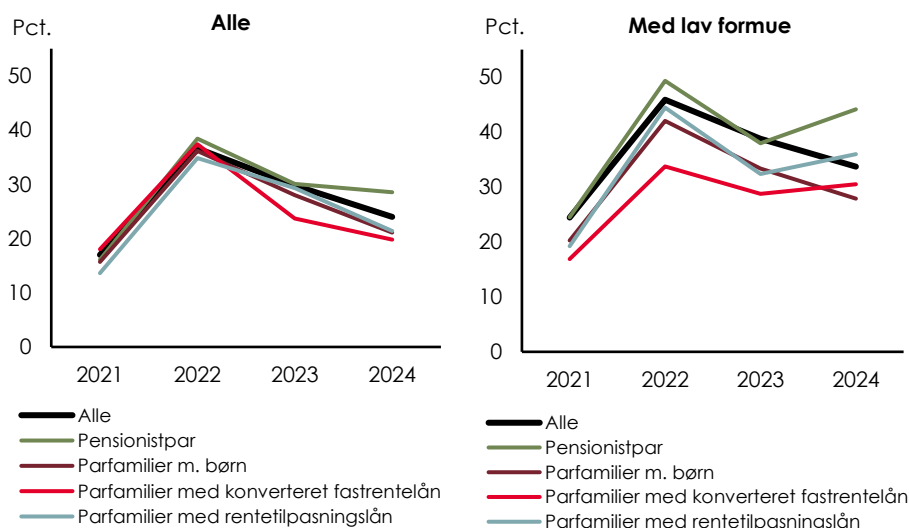
Disse udslag i det private forbrug og forbrugertilliden er tidsmæssigt sammenfaldende med de store pris- og rentechok til danskernes økonomi samt krigsudbruddet i Ukraine, jf. figur 9.

Faktisk kan vi også se en vis sammenhæng mellem, hvordan forskellige familier individuelt er ramt på deres privatøkonomi, og hvordan de svarer på forbrugertilidsundersøgelsen, herunder hvordan de forventer, at deres forbrug vil udvikle sig over det kommende år.⁹ Mens sammenhængen mellem tillid og den enkeltes privatøkonomi synes klar, er det dog mere tvivlsomt, hvor meget den forøgede geopolitiske usikkerhed spiller ind; det vender vi tilbage til senere.

I 2022 steg andelen af danske familier, der forventede at nedsætte deres forbrug af større forbrugsgoder over det kommende år. Det gælder vel at mærke uanset, om vi ser på børnefamilier, pensionister eller andre familier, og uanset hvilken gældssituation familierne er i, jf. figur 11.

Figur 11. Faldet i det private forbrug er størst og mest vedvarende for familier der rammes mere på privatøkonomien

Note: Figurene viser andelen af familier, der svarer, at de forventer at nedsætte deres forbrug af større forbrugsgoder over det kommende år opdelt på hhv. alle familier og familier med lav formue
 Kilde: Registerdata og spørgeskema fra Danmarks Statistik

Vi finder altså ikke en særlig stor forskel på, hvordan forskellige familier reagerede på de udefrakommende økonomiske stød, der satte ind i 2022. Det afspejler givetvis, at vi på dette tidspunkt hovedsageligt havde at gøre med en stor stigning i forbrugerpriserne, som ramte alle familier forholdsvis ens.

Mange familier har dog en vis buffer til at modstå de stigende priser – både i form af luft i deres månedlige budget og i form af opsparing. Fokuserer vi i stedet på familierne uden nogen større opsparingsbuffer, ser vi i 2022 en større variation i, hvor mange der forventer at nedsætte forbruget afhængigt af diverse forhold –

⁹Denne del af analysen bygger på en særskilt sammenkørsel af de individuelle svar på spørgeundersøgelsen bag forbrugertilidsindikatoren og Danmarks Statistiks registerdata med oplysninger om samtlige danskeres familie-, indkomst-, formue- og gældssituation, jf. boks 2.

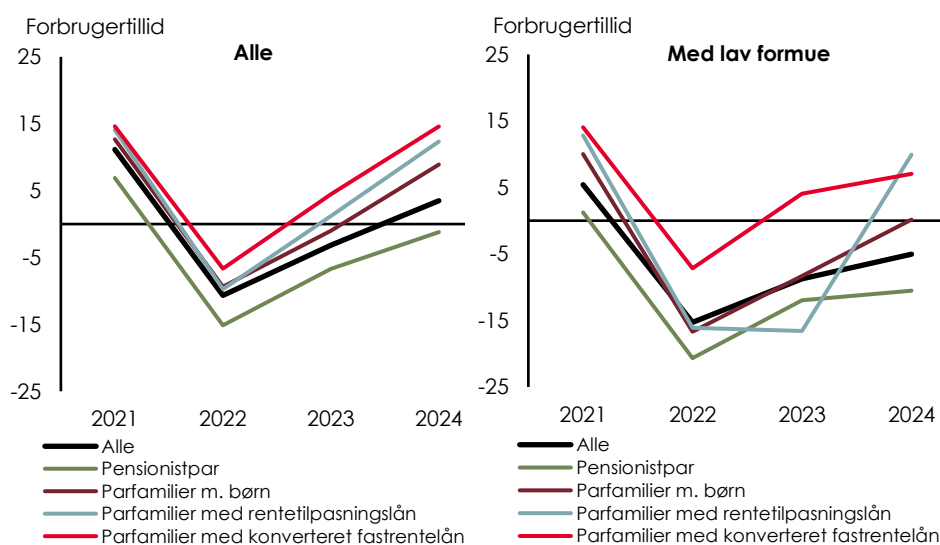

og effekten er særligt stor for dem med rentetilpasningslån, hvor renteudgifterne begyndte at stige i anden halvdel af 2022, jf. figur 11 (højre).¹⁰

Den videre genopretning i forbruget ifølge forbrugertillidsundersøgelsen varierer mere alt afhængigt af familietype – hvor pensionisterne særligt er langsommere om at indhente faldet i deres forbrug. Derudover varierer genopretningen meget afhængigt af, i hvor høj grad familierne senere bliver ramt af rentestød i 2023 og 2024.

De samme tendenser går igen i forbrugertilliden – særligt de komponenter af forbrugertilliden, der angår familiernes egen økonomi, som uddybet nedenfor. Den sammenvejede forbrugertillidsindikator faldt relativt kraftigt for alle familier i 2022, mens den forsigtige genopretning i 2023 og 2024 har været mere forskelligartet, alt afhængigt af familiernes privatøkonomiske forhold, jf. figur 12 (venstre).

Figur 12. Forbrugertilliden er styrket mest for dem der har omkonverteret eller rentetilpasset

Note: Figuren viser forbrugertilliden for alle familier og for familier af forskellig type og i forskellige gælds-situationer. Til venstre vises dette for alle familier (uanset formueforhold), og til højre vises dette kun for familier med lav formue.

Kilde: Registerdata og spørgeskema fra Danmarks Statistik

Også her ser vi især en stor forskel i genopretningen af forbrugertilliden i 2023 og 2024 blandt familier, som i udgangspunktet havde en forholdsvis lav formue – altså familier, der ikke havde så meget at stå imod med, da de udefrakommende stød ramte økonomien, jf. figur 12 (højre).

¹⁰ Det er værd at bemærke, at forventningerne til renterne steg allerede i begyndelsen af 2022. Allerede på dette tidspunkt var mange familier med rentetilpasningslån altså klar over, at deres renter snart ville begynde at stige.

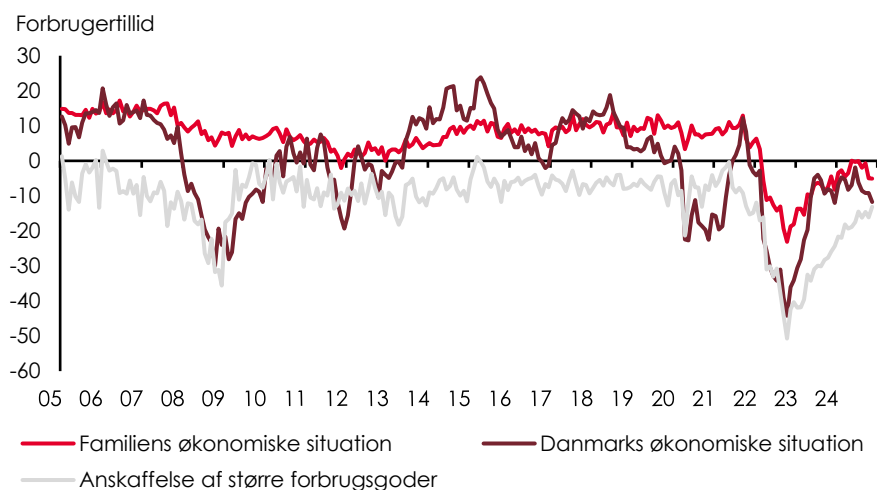
Her er nogle grupper dog ret små, hvorfor vi også ser mere støj i data. F.eks. er der ganske få familier med rentetilpasningslån, som samtidig har en lav likvid privat formue. Som tidligere analyser har vist, har familier med rentetilpasningslån nemlig grundlæggende en stærk økonomi med luft til at håndtere højere renter.¹¹ Men for den lille gruppe med rentetilpasningslån og lav formue ser vi altså en tendens til, at forbrugertilliden slet ikke retter op før i 2024, hvor den stiger stærkt samtidig med, at renterne begynder at falde igen.

Forbrugertilliden trækkes ned af bekymringer for egen økonomi

Den overordnede forbrugertillidsindikator består af fem delkomponenter, hvoraf to angår spørgsmål til, hvordan familier ser deres egen økonomi, to angår, hvordan de ser Danmarks økonomi, og et spørgsmål angår, hvorvidt de anser det som fordelagtigt at anskaffe sig større forbrugsgoder i den nærmeste fremtid taget den økonomiske situation i betragtning, jf. boks 2 nederst.

Danskernes svar på spørgsmålene angående deres egen økonomi har historisk set haft en tendens til ikke at variere meget over tid. Selv under finanskrisen var svarene på dette område ret konstante, mens de interviewedes svar angående Danmarks økonomi og til dels anskaffelse af større forbrugsgoder har varieret langt mere, jf. figur 13.

Figur 13. Danskernes opfattelse af deres egen økonomiske situation bidrog til det historiske dyk i 2022

Note: Familiens økonomiske situation er et gennemsnit af de to delkomponenter vedrørende familiens økonomi, mens Danmarks økonomiske situation er et gennemsnit af de to delkomponenter vedrørende Danmarks økonomi.¹² Den sidste af de fem delkomponenter fremgår for sig selv og angiver, hvorvidt man mener, det er fordelagtigt at anskaffe sig større forbrugsgoder taget den økonomiske situation i betragtning.

Kilde: Danmarks Statistik

¹¹ Se Finans Danmark, [Hvor hårdt rammer de højere priser og renter danske familiers økonomi?](#), 2022, og [Danskernes økonomi efter de seneste års stigninger i renter og priser](#), 2023.

¹² De fem delkomponenter i forbrugertillidsindikatoren fremgår af boks 2 nederst.

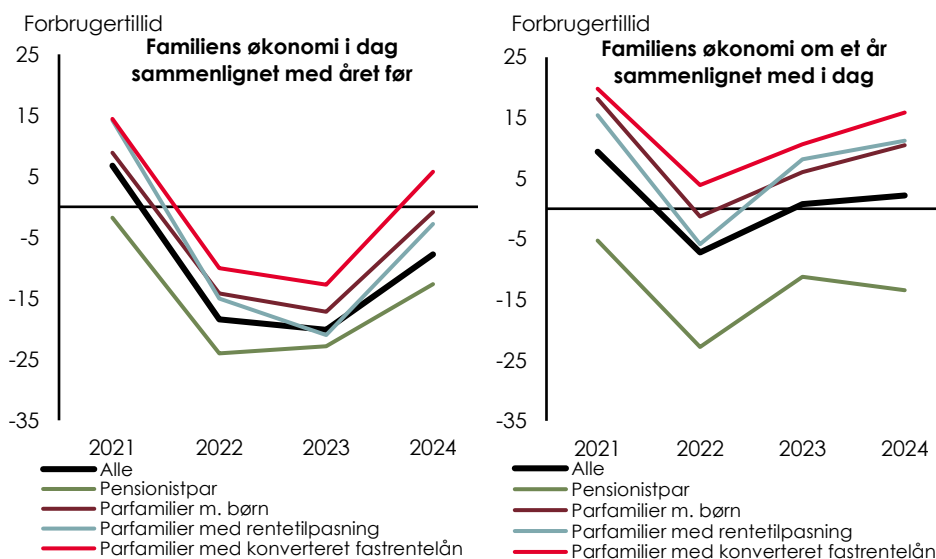

Det lader således til, at danskernes opfattelse af landets økonomi svinger med nyhedsstrømmen, men at de langt sjældnere ser denne påvirke deres egen situation. Anderledes forholder det sig imidlertid i 2022 og 2023, hvor alle delkomponenter trækker kraftigt ned, hvilket netop har medført, at vi har set så stort et fald i den samlede forbrugertillidsindikator.

Zoomer vi ind på forbrugertilliden med hensyn til familiernes egen økonomi, ser vi en forholdsvis stor variation afhængigt af familiers gældssituation mv., jf. figur 14. For alle typer af familier gør det sig dog gældende, at forbrugertilliden med hensyn til familiernes egen økonomi faldt i 2022 og faktisk også i 2023. Værst står det til for pensionistpar. Det indikerer igen, at pensionister har oplevet at blive hårdt ramt.

Forbrugertilliden er derimod højest blandt parfamilier med fastforrentet realkreditlån, som har konverteret med en kursgevinst. For familier med et rentetilpasningslån så vi omvendt et stort dyk i 2023, hvilket formentlig hænger sammen med de store stigninger i deres renteudgifter netop her. Omvendt har vi efterfølgende set en stor stigning omkring 2024 i takt med, at mange har oplevet rentefald eller har udsigt til snart at få det.

Figur 14. Tilliden til familiens egen økonomi højest blandt dem der har omlagt deres realkreditlån

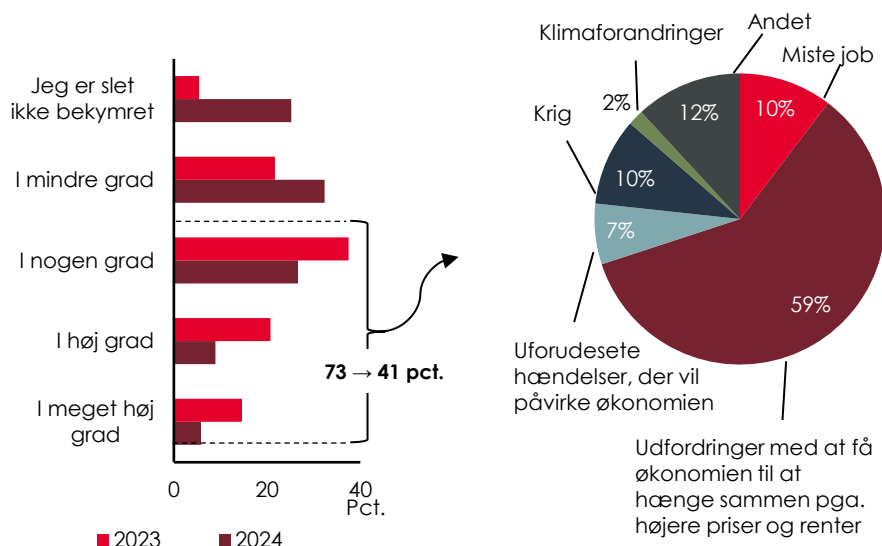
Note: Figuren viser besvarelserne på to af delkomponenterne i forbrugertilliden dels for alle familier og dels for familier af forskellig type og i forskellige gældssituationer.
 Kilde: Registerdata og spørgeskema fra Danmarks Statistik

Dette billede bekræftes af spørgeundersøgelser fra Epinion: Sidste år svarede 73 pct., at de var bekymrede for deres økonomi fremadrettet, mens det samme i år kun gør sig gældende for 41 pct., jf. figur 15 (venstre). Ud af de personer, der i år har svaret, at de er bekymrede, svarer knap seks ud af ti, at deres bekymring pri-

mært går på, om de kan få økonomien til at hænge sammen efter pris- og rentestigningerne. Det bekræfter dermed vores tidligere resultater; nemlig at det fortsat ikke er alle danskere, der oplever, at deres økonomi er genoprettet.

Figur 15. Knap seks ud af ti bekymringer skyldes pris- og rentestigninger

Note: Figuren til venstre viser fordelingen af besvarelser på spørgsmålet "I hvilken grad er du bekymret for din økonomi i de kommende 12 måneder?". Figuren til højre viser den primære årsag til bekymring for de personer, der i nogen/høj/meget høj grad er bekymrede for deres økonomi i 2024. Kilde: Spørgeundersøgelse foretaget af Epinion med lidt over 1.000 respondenter i 4. kvartal 2024 samt (for så vidt angår figuren til venstre) i 4. kvartal 2023.

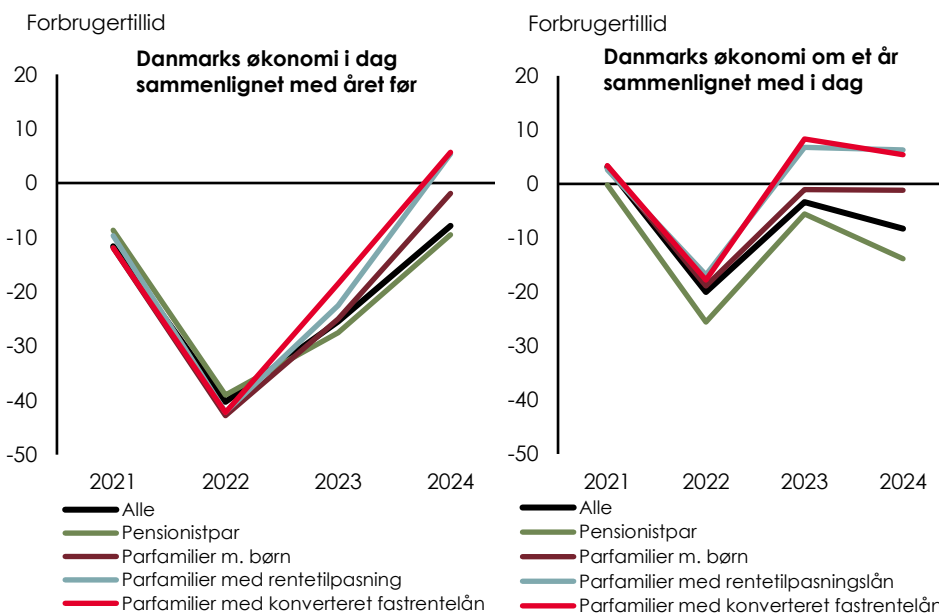
Vender vi blikket mod de to andre delkomponenter i forbrugertilliden, der vedrører danskernes syn på Danmarks økonomiske situation hhv. i dag og om et år, ser vi ikke nær så meget variation på tværs af forskellige typer af familier mv., jf. figur 16. Variationen er mindst, hvad angår situationen i dag sammenlignet med for et år siden (jf. figuren til venstre), mens der i 2023 og særligt i 2024 ses en større variation i synet på fremtiden (jf. figuren til højre).

Igen ser vi dog, at personer, der har oplevet rentetilpasning, eller som har omlagt deres realkreditlån, har en højere forbrugertillid end de resterende grupper, og faktisk som de eneste har en positiv forbrugertillid. Tilsvarende har pensionistpar igen den laveste forbrugertillid og særligt en lav tillid, hvad angår Danmarks økonomiske situation om et år.

Figur 16. Breder konsensus om Danmarks økonomiske situation end om danskernes egen

Note: Figuren viser besvarelserne på to af delkomponenterne i forbrugertilliden. Dette vises dels for alle familier og dels for familier af forskellig type og i forskellige gældssituationer.
 Kilde: Registerdata og spørgeskema fra Danmarks Statistik

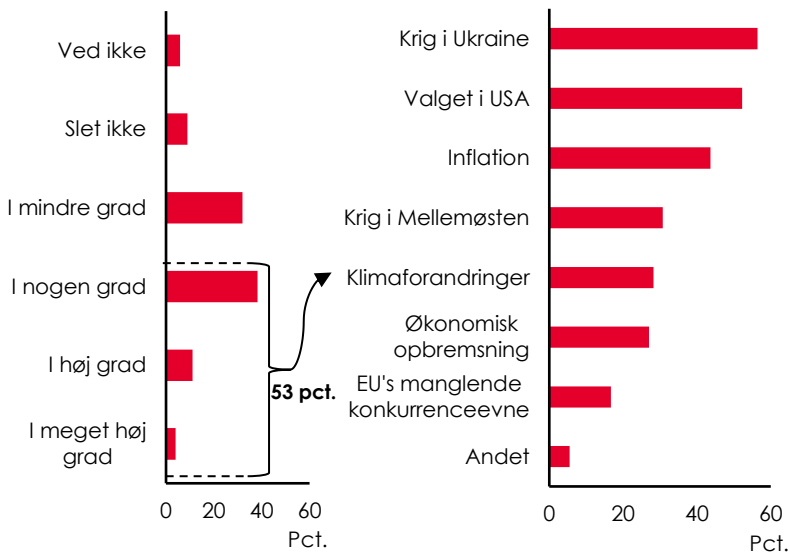
Når vi i vores spørgeundersøgelse har stillet danskerne samme spørgsmål, svarer godt halvdelen, at de er bekymrede for Danmarks økonomi, jf. figur 17. For disse personer er det bekymringer om valget i USA i begyndelsen af november¹³ samt krig og inflation, der vejer tungest. Også her finder vi, at de ældre i højere grad end de øvrige aldersgrupper er bekymrede for, hvordan den geopolitiske situation vil påvirke den danske økonomi i fremtiden.

Samlet set peger det på, at mens der er ved at komme styr på de økonomiske udfordringer, som udfoldede sig tilbage i begyndelsen af 2022, er det langt mere tvivlsomt med de nye geopolitiske udfordringer, der heller ikke er blevet mindre efter valget af Trump som USA's kommende præsident. Og det er i høj grad også det, der fortsat bekymrer mange danskere.

¹³ Besvarelserne på spørgeundersøgelsen blev indhentet forinden det amerikanske præsidentvalg. Valget af Trump som USA's næste præsident synes at have øget de geopolitiske spændinger, ikke mindst aktuelt hvor der hersker stor usikkerhed om udmøntningen af amerikansk økonomisk politik og sikkerhedspolitik i de kommende fire år.

Figur 17. Geopolitik og inflation er blandt de største årsager til danskernes bekymringer for Danmarks økonomi

Note: Figuren til venstre viser fordelingen af besvarelser på spørgsmålet "I hvilken grad er du bekymret for Danmarks økonomi i de kommende 12 måneder?". Figuren til højre viser fordelingen af årsager til bekymring for de personer, der i nogen/høj/meget høj grad er bekymrede for Danmarks økonomi. I forhold til sidstnævnte har respondenterne haft mulighed for at angive flere årsager. De summer således ikke til 100 pct.

Kilde: Spørgeundersøgelse foretaget af Epinion med lidt over 1.000 respondenter i 4. kvartal 2024

Boks 1 Beregning af budgetændringer for danske familier

I beregningerne af familiers merudgifter (netto) som konsekvens af de stigende priser, renter og indkomster tager vi udgangspunkt i registerdata fra Danmarks Statistik, registerbaserede beregninger af familiers forbrug i 2021 samt de årlige inflationstal vist tidligere i analysen.

Registerdata for indkomst, skat og renter

Fra Danmarks Statistiks registerdata har vi de totale indkomster efter skat (og rentefradrag) samt rentebetalingen brutto pr. år. og deraf også de årlige ændringer pr. familie. Her ser vi dog bort fra familier, der har store ændringer i deres gældsstørrelser, har købt/solgt bolig, er selvstændige, har modtaget arv mv.

Merudgifter for dyrere forbrug

For hver familie beregnes et registerbaseret skøn over deres forbrug i 2021 – det såkaldte imputerede forbrug. Kort fortalt beregnes dette som familiers løn efter skat i løbet af året korrigeret for forskellen mellem deres nettoopsparing primo og ultimo året, samt korrigeret for opsparing/udbetalinger fra pensionsopsparinger, afbetaling og eventuelle kursgevinster på realkreditlån mv. I disse beregninger af imputeret forbrug ser vi bort fra familier, der har købt/solgt bolig, har modtaget arv, er selvstændige samt familier med meget høje aktieformuer, højt forbrug eller forbrugsvækst. Vi ser altså på "normale" familier i et "normalt år".

For at finde familiers "normalforbrug" i 2021 tjekker vi, at familiers forbrug i 2021 ikke fremstår som en outlier, dvs. ligger meget højere eller lavere end deres forbrug i 2019, 2020 og 2022, når vi korrigerer for den nationale gennemsnitlige forbrugsvækst over perioden.

Medmindre deres forbrug i 2021 fremstår som en outlier, definerer vi dette som deres "normalforbrug" i 2021. Hvis forbruget i 2021 derimod fremstår som en outlier – f.eks. hvis de har foretaget større investeringer i året, købt bil, nyt køkken eller lignende – definerer vi deres "normalforbrug" i 2021 som et gennemsnit af deres forbrug i 2019 og 2020, korrigeret for den nationale gennemsnitlige forbrugsvækst over perioden.

Låntyper og konverteringer

Ud fra registerdata for alle danskere med realkreditlån fra 2021-23 kan vi se, hvilke danske familier der har rentetilpasningslån, fastforrentede lån mv., samt hvem der forventeligt vil få ny rente på deres rentetilpasningslån i forskellige år. Derudover kan vi udlede, om de omlægger deres lån over perioden.

For familier, der omlægger deres fastforrentede lån, beregnes et skøn for deres kursgevinst ud fra opgørelser af en generisk kursudvikling på fastforrentede lån udstedt på det tidspunkt, hvor det givne fastforrentede lån er udstedt (pba. data fra Nordea Analytics). Vi antager i øvrigt, at lånet indfries på det tidspunkt, hvor vi kan identificere, at familien har optaget et nyt lån – under den antagelse, at de indfries til den kurs, den generiske obligation har på det givne tidspunkt. I de få tilfælde, hvor familier ikke optager et nyt realkreditlån (f.eks. hvis de i stedet optager et banklån), anvender vi en gennemsnitskurs for året. Her korrigerer vi også for de gennemsnitlige omkostninger til låneomlægning, jf. boks 6 i Finans Danmarks tidligere analyse: *Kundemobilitet på det danske bank- og realkreditmarked (2021)*.

Boks 2 Forbrugertillidsindikatoren

Forbrugertillidsindikatoren fra Danmarks Statistik er et mål for danskernes syn på deres egen og Danmarks nuværende og fremtidige økonomiske situation. Det er beregnet som et simpelt gennemsnit af nettotallene fra besvarelserne på fem spørgsmål. Undersøgelsen er en månedlig stikprøveundersøgelse af lidt varierende størrelse. I den betragtede periode i denne analyse består stikprøven af ca. 3-4.000 månedlige respondenter i alderen 16-74 år.

To af spørgsmålene omhandler familiens egen økonomiske situation:

- Hvordan er familiens økonomiske situation i dag sammenlignet med for et år siden?
- Hvordan tror du, familiens økonomiske situation vil være om et år sammenlignet med i dag?

Yderligere to spørgsmål omhandler Danmarks økonomi:

- Hvordan synes du, den økonomiske situation for Danmark er i dag sammenlignet med for et år siden?
- Hvordan tror du, den økonomiske situation for Danmark vil være om et år sammenlignet med i dag?

Det femte og sidste spørgsmål går på, hvorvidt man mener, at det er fordelagtigt at anskaffe større forbrugsgoder i lyset af den nuværende økonomiske situation.

I de første fire spørgsmål tildeles svarmulighederne "meget bedre" værdien 100, "lidt bedre" værdien 50, "uændret" værdien 0, "lidt dårligere" værdien -50 og "meget dårligere" værdien -100. I det sidste spørgsmål tildeles svarmulighederne "fordelagtigt at købe nu" værdien 100, "hverken fordelagtigt eller ufordelagtigt at købe nu" værdien 0 og "ufordelagtigt at købe nu, bedre at vente" værdien -100.

Forskelle i danskernes forbrugertillid efter formue, indkomst og gæld mv.

Til denne analyse betragter vi ikke alene udviklingen i det offentliggjorte forbrugertillidsindeks og dets delkomponenter, men også, hvordan svarene varierer på tværs af respondenterne alt afhængigt af deres familie-, indkomst-, formue- og gældssituation. Dette gøres ved at koble de individuelle svar med oplysninger om de respektive respondents situation i henhold til oplysningerne i Danmarks Statistiks registerdata, jf. boks 1. Individuer under 18 år sorteres fra i denne analyse.

